

HERALDISK TIDSSKRIFT

1960 • BIND 1 • NR 1 • SIDE 37-40

Mindre Meddelelser

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

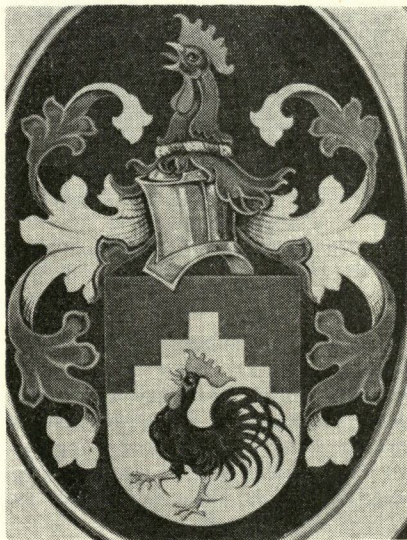
Mindre Meddelelser

Et nyt borgerligt Våben

Chefen for den danske Sundhedsstyrelse, medicinaldirektør, dr. med. *Johannes Frandsen* blev i maj 1959 udnævnt til Storkors af Dannebrog. Som det er skik, skulle hans våben hænges op i Frederiksborg Slotskirke, men da hverken han eller hans slægt i forvejen havde ført våben, måtte han først tage sig et. Medicinaldirektøren ønskede, at hans våben skulle anskueliggøre »et liv i medicinens tjeneste på kristen baggrund«, men hvordan? Såvel han selv som undertegnede, hvem han gjorde den ære at spørge til råds, fandt at både korset og især æskulapstaven efterhånden måtte siges at have aftjent deres heraldiske værnepligt. Medicinaldirektøren er født i en sjællandsk landsby og kunne tænke sig »en typisk dansk landsbykirke i skjoldets baggrund«.

Resultatet blev som på billedet: i blåt felt en sølv trappegavl, heri en blå hane med guldnæb, klør og sporer, rød kam, tunge og strubelapper. Hjelmfigur: et afrevet hanehoved som i skjoldet. Hjelmklæde: blåt og sølv. Valgsprog: Sjæls Røgt og Sundheds Pleje.

Den hvide trappegavl er naturligvis landsbykirken, den »kristne baggrund«. Hanen er medicinen. Hanen var lægeguden Æskulaps, eller på græsk Asklepios', fugl. Sokrates' sidste ord til vennen Kriton, før han døde, var: »Husk at vi skylder Asklepios en hane!« På det danske Collegium Medicum's segl fra 1700-tallet ses en siddende Minerva med en æskulapstav i den ene hånd og en hane på den anden.

Medicinaldirektør Johannes Frandsens våben på pladen, der skal hænge i Frederiksborg Slotskirke. Det er udført af Ordenskapitlets våbenmaler, Franz Sedivy.

Den traditionelle offergave fra dem, der søgte til lægegudens helligdomme i det gamle Hellas var en hane. Om de gav en hane, fordi denne associeredes med guden, eller omvendt: Hanen efterhånden blev Asklepios' fugl, fordi den var den almindeligste offergave til ham, er formodentlig umuligt at afgøre. Det synes imidlertid at være et faktum, at Asklepios' læge-præster benyttede kastrerede haners kønsorganer som en hormon-medicin, der udleveredes eller solgtes til dem blandt templernes besøgende som trangte til det. Efterhånden blev hanen derfor opfattet som et symbol på ungdom og livskraft.

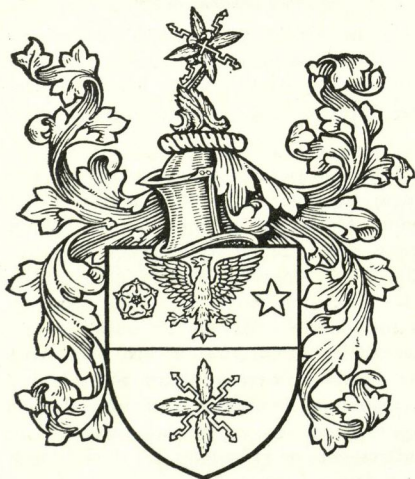
S.T.A.

1. Peter Wessel Tordenskjolds våben
i hans adelsbrev 1716.
Nu på Frederiksborg Museet.

Wessel

Den 24. februar 1716 gav Frederik 4. »Herr Capitain ved Vores Søe-Etat Os Elskelige Peter Wessel« adelsbrev og navnet Tordenskjold. Figur 1 viser våbentegningen i patentet. Første felt er blå med

2. Pedro Telesforo Wessels og hans
brødres våben i »Armorial Families«
1930.

en talende guld tordenkile, andet felt rødt med en sølv ørn (året før havde Peter Wessel erobret den svenske fregat »Hvita Örn«). På hjelmen: et ørnelår holdende en tordenkile.

Figur 2 viser et våben fra side 2064 i 7. udgave af A. C. Fox-Davies' »Armorial Families«, London 1930. Første felt: rødt heri en sølv ørn (mellem en rose og en stjerne), 2. felt: blå med en tordenkile. På hjelmen: et ørnelår holdende en tordenkile. Våbenet føres af sønnerne af dansk generalkonsul Peter Mathias Wessel (1851—1921): Pedro Telesforo Wessel, William Masten Wessel, og Frederic Falkenberg Wessel.

Der er vistnok ikke slægtsskab mellem Peter Wessel fra Trondhjem og Pedro Telesforo Wessel 200 år senere, men at sidstnævntes våben er inspireret af den førstes, kan der ikke være tvivl om.

S.T.A.

Heraldisk Nøgle

Med Arkivar Knud Pranges »Heraldisk Nøgle til Nyt Dansk Adelslexikon« er mange danske heraldikeres drøm gået i opfyldelse. Hvad adskillige har arbejdet på i årevis (og Arkivar Prange selv i fjorten år), er blevet til virkelighed: En Thiset & Wittrup, en Storck, men *heraldisk* ordnet. Poul Reitzels »Dansk Våbenherold« 1946 ff indeholder jo mange adelige våbener, men for første gang på tryk har vi her en nøgle til *alle* kendte danske adelsvåbener (et par flere end Thiset & Wittrup, f. eks. Greverne af Rosenborg).

Bogen kan forekomme lidt omstændelig, men det viser sig at være en fordel. Den kan benyttes af folk, der intet begreb har om heraldik, bare de læser den knappe, men udtømmende vejledning (med 136 illustrationer af Gunnar Hjernøe), og den er således opbygget, at den kan anvendes, selv om man ingenlunde er sikker på, hvad figurerne i det pågældende våben forestiller. Et meget velkomment afsnit indeholder, for første gang på dansk, en heraldisk nøgle til *hjelmtegn*.

Selve udtrykket *Heraldisk Nøgle* er en brillant nyskabelse, meget bedre end »herold«, som dels er dobbelttydigt, dels idelig gjorde én usikker (hed det *he-rolld* eller *he-rolld*?). Lad ordet herold fremtidigt være forbeholdt kgl. sendebud og turneringsledere, og lad en heraldisk nøgle være det, som enhver kan forstå det er.

Knud Pranges bog vil blive brugt, og dermed spare mange københavnere vejen til Rigsarkivets læsesal med den ituklipede Storcks 1700 våbener heraldisk opklæbet; nu kan vi opklare det hele derhjemme. Arkivar Prange fortjener megen ros og tak for det fortrinlige hjælpemiddel, han har skabt.

Værket er udsendt af Samfundet for dansk Genealogi og Personahistorie og Dansk Historisk Fællesforening. Det er på 270 sider og koster i boghandelen 27 kr. hæftet og 32 kr. smukt indbundet. For medlemmer af Heraldisk Selskab er prisen 16 og 19 kr. S.T.A.

Reykjavik

I årgang 1953 bragte Hvem-Hvad-Hvor over for side 128 en gengivelse af Europæiske Hovedstæders Byvåbener, deriblandt *Reykjaviks*: i hvidt felt to sorte pæle, et rødt skjoldhoved med et hvidt vikingskib i. Men dette våben var blot *et forslag*, som var blevet udarbejdet i anledning af det islandske Altings 1000-årsfest i 1930; det var aldrig blevet anerkendt af byrådet.

I sommeren 1957 besluttede Reykjaviks bystyre imidlertid at tage et byvåben, som ses over disse linjer: i blått felt tre hvide bølger og derover to hvide pæle. Pælene

forestiller de højsædestøtter, som Reykjaviks grundlægger, Ingolfur Arnarson, kastede over bord på sin udvandring fra Norge til Island ca. 874; dér hvor de drev i land bosatte han sig, og dér ligger nu byen Reykjavik.

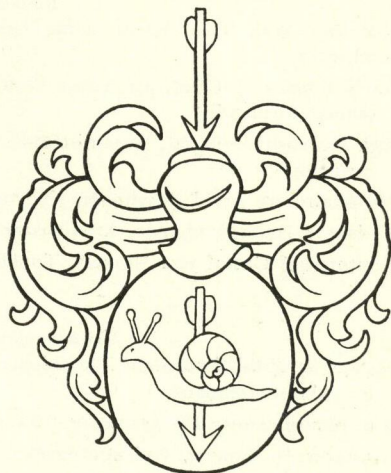
Meddelt mig af Sekretariatschef ved Københavns Borgerrepræsentation, Axel Rasmussen. S.T.A.

Norsk

beraldisk Mønstring

I 1942 udsendte Hans Krag i Ålo ved Kristiansand 1. hæfte af »Norsk heraldisk Mønstring fra Frederik IV's Regjerings-tid 1699–1730« indeholdende hans tegninger af våbener tilhørende embedsmænd og private; i 1955 kom det sidste hæfte.

Det færdige værk består af to bind. Første bind, på 14 sider + 123 plancher, indeholder i alt ca. 350 våbener tilhørende civiladministrationens, retsvæsenets og gejst-

Et morsomt talende våben fra *Norsk Heraldisk Mønstring*: en pil og en snegl. Våbenets ejer hedder Rasch! Måske er våbenmærket ment ironisk, måske skal det illustrere Kejsers Augustus' ord: »Skynd dig langsomt!«, *Festina lente*.

lighedens mænd, ordnet efter embeder: statholdere, amtmænd, sorenskrivere, præster og mange andre. Andet bind, 10 sider + 19 plancher, indeholder ca. 100 våbener tilhørende bønder, ordnet geografisk efter fogederier. Bindene er forsynet med gode registre, med bl. a. kildehenvisning for hvert enkelt våben.

Tegningerne er udført i en klar, sikker streg efter segl i norske arkiver. At lede disse 450 segl frem fra mere end 200-årige arkivpakker, og kopiere dem nøjagtigt og kønt, har været et enormt arbejde, og endnu mere tid og slid er der, som forfatteren antyder i sit forord, gået med de segl, som *ikke* blev fundet!

Ud over hvad dette værk indeholder, har forfatteren stadig et stort indsamlet, men ubearbejdet materiale liggende (segl

i afstøbninger), samt henvisninger til endnu flere segl i arkiverne. Måtte vort unge Heraldiske Selskab en dag have penge og evner til at udgive alt dette!

Bortset fra heraldiken er »Norsk heraldisk Mønstring« også personalhistorisk af stor værdi for Danmark, hvor mange af de behandlede personers familier stammer fra eller har fundet vej ned. Det eneste man kan beklage i værket, er bristen på farveangivelser, som skyldes kildematerialets karakter.

I tilgift får man på 5—6 af hæfteomslagene nogle kyndige og underholdende små heraldiske essays (heraldikens oprindelse, fabeldyr, heraldisk karikatur m. m.), der afslører Hans Krag som en skarp-sindig og velskrivende heraldisk tænker.

S.T.A.

HERALDISK TIDSSKRIFT

udgives af Heraldisk Selskab. Kontingent inkl. abonnement: 20 da. kr. om året. Abonnement alene: 15 da. kr. portofrit.

Redaktionsudvalg:

Redaktør Sven Tito Achen, Kong Georgsvej 52, 5. sal, København F. (Selskabets sekretær).

Amtsfuldmægtig, Cand. jur. Ernst Verwohlt, Nøkkedalen 5, Herlev, København. (Selskabets formand).

Kgl. Ordenshistoriograf, Administrator, Dr. phil. Albert Fabritius, Emiliegade 6, København V.

Hovkammerare Arvid Berghman, Nybytorpsvägen 20, Djursholm 2, Sverige.

Redaktør Hans Krag, Ålo, Kristiansand S, Norge.

Kontorschef Gustaf von Numers, Topeliusgatan 9 A, Helsingfors-Töölö, Finland.

Medarbejdere i dette nummer:

Statens heraldisk Konsulent, Ekspeditionssekretær Paul Warming, Clarasvej 1 D, Charlottenlund, Danmark.

Vicehäradshövding Bo Tennberg, Strandgatan 10 D, Vasa, Finland.

Grosserer H. Konow, Guldstjernevej 12, København NV.

Reklamchef Jan Rancke, Vallgatan 3, Lomma, Sverige.

Omslaget er tegnet af Fil. stud. Bengt Olof Kälde, Vaksalagatan 27, Upsala 3, Sverige.

Eftertryk med kildeangivelse ses gerne.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.